

Subsidieregeling belangenorganisaties
interlandelijk geadopteerden

Tussentijdse evaluatie

Subsidieregeling belangenorganisaties interlandelijk geadopteerden

Tussentijdse evaluatie

EINDRAPPORT

Auteurs

Hedwig Rossing

Met medewerking van Katrien de Vaan.

Amsterdam, 7 februari 2025
Publicatienr. 24158

© 2025 Regioplan, in opdracht van het ministerie van Justitie en Veiligheid

Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld. Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Regioplan. Regioplan aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	<i>Doel en onderzoeksvragen.....</i>	<i>5</i>
1.2	<i>Onderzoeksopzet</i>	<i>5</i>
1.3	<i>leeswijzer</i>	<i>6</i>
2	Achtergrond subsidieregeling.....	8
2.1	<i>Aanleiding subsidieregeling</i>	<i>8</i>
2.2	<i>Subsidieregeling belangenorganisaties interlandelijk geadopteerden</i>	<i>9</i>
3	Gebruik en afwegingen.....	11
3.1	<i>Gebruik subsidieregeling.....</i>	<i>11</i>
3.2	<i>Aantal en type belangenorganisaties</i>	<i>12</i>
3.3	<i>Afwegingen bij een subsidieaanvraag</i>	<i>13</i>
4	Bekostigde activiteiten	16
4.1	<i>Activiteiten om de organisatie te versterken</i>	<i>16</i>
4.2	<i>Activiteiten om het ondersteuningsaanbod te versterken</i>	<i>17</i>
5	Resultaten en knelpunten	19
5.1	<i>Behaalde resultaten.....</i>	<i>19</i>
5.2	<i>Aandachtspunten en knelpunten</i>	<i>20</i>
6	Conclusies en aanbevelingen	25
6.1	<i>Conclusies</i>	<i>25</i>
6.2	<i>Aanbevelingen en suggesties.....</i>	<i>26</i>
Bijlage	Geraadpleegde personen	28

1. Inleiding

1 Inleiding

In oktober 2022 trad de Subsidieregeling belangenorganisaties interlandelijk geadopteerden in werking. Met deze regeling kunnen belangenorganisaties gericht op interlandelijk geadopteerden subsidie aanvragen voor activiteiten om hun organisatie te versterken of om hun ondersteuningsaanbod aan interlandelijk geadopteerden te versterken. De subsidie-regeling heeft een looptijd van vijf jaar. Binnen vijf jaar na inwerkingtreding van de regeling wordt een verslag over de doeltreffendheid en de effecten van de regeling in de praktijk naar de Staten-Generaal gestuurd. Een tussentijdse evaluatie vindt één jaar na de datum van inwerkingtreding plaats. In 2023 heeft geen formele evaluatie plaatsgevonden. Deze evaluatie vond daarom eind 2024 beknopt plaats. Hierbij is gekeken naar het doel, de effectiviteit en de hoogte van de subsidie. Het ministerie van Justitie en Veiligheid heeft Regioplan gevraagd om deze beknopte evaluatie uit te voeren, door belangenorganisaties te interviewen over de effectiviteit van de subsidieregeling. Dit rapport doet verslag van de evaluatie.

1.1 Doel en onderzoeksvragen

Het doel van het onderzoek is om de Subsidieregeling belangenorganisaties interlandelijk geadopteerden te evalueren. Deze regeling trad in oktober 2022 in werking. Vanaf dat moment konden belangenorganisaties voor interlandelijk geadopteerden subsidie aanvragen voor bepaalde activiteiten. Deze activiteiten worden in hoofdstuk 2 nader toegelicht. In de toelichting op de subsidieregeling staat dat in de tussentijdse evaluatie wordt gekeken naar zowel het doel, de effectiviteit als de hoogte van de subsidie.¹ Op basis van deze doelstelling formuleren we de volgende onderzoeksvragen:

Onderzoeksvragen

1. **Doel: wat is het doel van de subsidieregeling?**
2. **Effectiviteit: wordt het doel bereikt met de activiteiten bekostigd door de subsidieregeling?**
3. **Hoogte subsidie: is de hoogte van de subsidie toereikend voor het beoogde doel?**

Om de effectiviteit van beleid in kaart te brengen, spelen veel factoren mee. Om te kijken wat de werkzame elementen zijn en wat de effecten zijn, hebben wij de onderstaande deelvragen uitgewerkt.

Deelvragen

Deelvragen over de werking van de subsidieregeling:

1. In welke mate wordt van de subsidieregeling gebruikgemaakt?
2. Voor welke activiteiten wordt de subsidie gebruikt?
3. Wat zijn redenen om de subsidie wel of niet aan te vragen?
4. Wat zijn succesfactoren?
5. Wat zijn knelpunten?
6. Welke contextfactoren zijn van invloed op de werking van de subsidieregeling?

Deelvragen over effecten en resultaten:

7. Welke concrete resultaten zijn met gebruik van de subsidie behaald (o.a. aantal activiteiten, type activiteiten)?
8. Welke neveneffecten heeft de subsidieregeling?
9. Wat is bereikt met de subsidie? Was dit ook bereikt wanneer er geen subsidie was verstrekt?

1.2 Onderzoekopzet

De kern van het onderzoek bestaat uit twaalf gesprekken met belangenorganisaties. Daaraan voorafgaand hebben we met het ministerie van Justitie en Veiligheid en met INEA gesproken. Tevens hebben we met een deskstudie relevante informatie op een rij gezet.

Het ministerie van Justitie en Veiligheid heeft de namen van organisaties gedeeld die de subsidie hebben aangevraagd. Deze lijst aan organisaties, aangevuld met bij INEA bekende organisaties, hebben we gebruikt om voor dit onderzoek te zoeken naar openbaar beschikbare contactinformatie van organisaties. Op basis van deze openbaar beschikbare informatie zijn organisaties benaderd, waarbij naar een combinatie is gezocht van organisaties die de subsidie hebben aangevraagd en organisaties die dit niet hebben gedaan. Met twaalf organisaties zijn we digitaal dan wel telefonisch in gesprek gegaan. Hierbij hebben we vragen gesteld over de bekendheid van de subsidie, overwegingen om de subsidie aan te

¹ Staatscourant 2022, 27555. 19 oktober 2022. Toelichting.

vragen, invulling van de subsidie bij toekenning, bereikte resultaten, succesfactoren en knelpunten, suggesties en aanbevelingen.

1.3 leeswijzer

In hoofdstuk 2 gaan we in op de achtergrond van de subsidieregeling. We beschrijven de aanleiding en de subsidieregeling zelf. Vervolgens gaan we in hoofdstuk 3 in op het gebruik van de subsidieregeling en afwegingen hiervoor. Daarna geven we in hoofdstuk 4 een weergave van activiteiten die met de subsidie bekostigd (gaan) worden. In hoofdstuk 5 gaan we in op behaalde resultaten en op knelpunten. Tot slot trekken we de conclusies en doen we aanbevelingen in hoofdstuk 6.

2. Achtergrond subsidie- regeling

2 Achtergrond subsidieregeling

In dit hoofdstuk gaan we in op de aanleiding van de subsidieregeling. Vervolgens beschrijven we de subsidieregeling. Hierbij gaan we in op de activiteiten die met de subsidie kunnen worden bekostigd, het type organisaties dat hier aanspraak op kan maken en de hoogte van de aan te vragen bedragen.

2.1 Aanleiding subsidieregeling

Interlandelijke adoptie kwam halverwege de jaren zestig van de twintigste eeuw op gang. Met name in de jaren zeventig steeg het aantal adopties flink: van ongeveer 200 in het buitenland geboren kinderen die werden geadopteerd in 1973 tot een piek van ongeveer 1.680 kinderen in 1981.² In totaal kwamen er in de periode tot en met 2019 meer dan 40.000 kinderen uit ongeveer tachtig verschillende landen naar Nederland. In die beginjaren heerste er een positieve sfeer rondom buitenlandse adopties: mensen trokken zich het lot aan van kinderen in ontwikkelingslanden en sommigen voelden het als een morele plicht om een buitenlands kind te adopteren.³ Er was ook een keerzijde: er kwamen berichten in de media over vervalsing van documenten, het misbruik maken van de armoede bij de geboortemoeders en het afstand doen van kinderen tegen betaling of dwang. Deze signalen leidden destijds niet tot een kritische reflectie in het publieke en politieke debat.

De inmiddels volwassen geadopteerden zijn in toenemende mate op zoek gegaan naar hun achtergrond.⁴ In hun zoektocht ontdekten ze dat gegevens soms niet juist zijn of dat de adoptie zelfs illegaal is verlopen. Ook dit leidde met regelmaat tot berichten in de media. Bij de beantwoording van een vraag van een geadopteerde ontdekte het ministerie van Justitie en Veiligheid dat Nederlandse overheidsambtenaren mogelijk betrokken waren bij misstanden. Dit was de aanleiding voor de minister van Rechtsbescherming om in het voorjaar van 2019 de Commissie onderzoek interlandelijke adoptie in te stellen, ook wel bekend als de Commissie-Joustra. De commissie concludeerde dat er structurele misstanden zijn geweest bij interlandelijke adoptie. De Nederlandse overheid was bekend met deze misstanden en heeft het nagelaten om in te grijpen. Ook Nederlandse bemiddelende partijen waren op de hoogte, waarbij de mate van betrokkenheid varieerde. De overheid heeft niet effectief opgetreden tegen misstanden, waardoor de misstanden konden voortduren. De maatschappelijke en politieke beeldvorming was cruciaal in de totstandkoming en instandhouding van de misstanden. Tot slot concludeerde de commissie dat de adoptiemisstanden ingrijpende gevolgen hebben voor betrokkenen. Ze zijn bijvoorbeeld niet in staat hun identiteit te achterhalen. Het niet kennen van de afkomst en het moeten leven met onbeantwoorde vragen veroorzaakt volgens de commissie boosheid, pijn en verdriet, onafhankelijk van hoe het de geadopteerden in Nederland verder vergaat.

Op basis van de conclusies deed de commissie de volgende aanbevelingen:

1. Erken dat de overheid is tekortgeschoten in het tegengaan van adoptiemisstanden.
2. Schort interlandelijke adoptie op, ten minste tot nieuwe besluitvorming is gemaakt.
3. Stel een landelijk expertisecentrum in waar kennis wordt gebundeld, zodat geadopteerden gefaciliteerd worden bij de toegang tot hun dossiers, de zoektocht naar hun geboortelouders, en het vinden van passende psychosociale hulp en juridische ondersteuning.

In de toelichting van de derde aanbeveling schreef de commissie: *“Het is van belang dat de overheid bewerkstelligt dat de huidige verenigingen, stichtingen en andere organisatieverbanden van geadopteerden en betrokkenen tot samenwerking komen zodat optimaal gebruik gemaakt kan worden van bestaande kennis.”* Deze aanbeveling vormt de aanleiding voor de Subsidieregeling belangenorganisatie interlandelijk geadopteerden. Hiermee is de subsidieregeling verbonden aan de oprichting van het landelijk expertisecentrum INEA. De oprichting van INEA vond parallel plaats aan de opzet van de subsidieregeling. Ze hebben een adviserende rol als het gaat om een deel van de subsidieaanvragen (aanvragen boven € 25.000). INEA is formeel actief vanaf maart 2023, de afkorting staat voor Identiteit, Nazorg, Erkenning en Adoptievraagstukken.

² CBS. Adopties van 1957-2012; in Nederland en in het buitenland geboren kinderen.

³ Rapport Commissie onderzoek interlandelijke adoptie. Februari 2021.

⁴ Rapport Commissie onderzoek interlandelijke adoptie. Februari 2021.

2.2 Subsidieregeling belangenorganisaties interlandelijk geadopteerden

In oktober 2022 is de subsidieregeling voor belangenorganisaties voor interlandelijk geadopteerden in werking getreden. Het onderstaande kader geeft een overzicht van de activiteiten die met de subsidie bekostigd kunnen worden.

Activiteiten Subsidieregeling belangenorganisaties interlandelijk geadopteerden

- Activiteiten om de **belangenorganisatie** te **versterken** (maximaal € 10.000 per organisatie per tijdvak). Hieronder vallen:
 - a. activiteiten die de relevante expertise, kennis of kunde van bestuursleden, medewerkers of vrijwilligers van de belangenorganisatie vergroten;
 - b. activiteiten die de bekendheid van de belangenorganisatie vergroten.
- Activiteiten die het **ondersteuningsaanbod** aan interlandelijk geadopteerden **versterken** (maximaal € 25.000 per organisatie per tijdvak). Hieronder vallen:
 - c. activiteiten waarmee het ondersteuningsaanbod aan interlandelijk geadopteerden wordt versterkt;
 - d. activiteiten ter ondersteuning van zoektochten of rootsreizen voor een groep van ten minste vijf interlandelijk geadopteerden.

Bij deze activiteiten geldt dat er geen subsidie wordt verstrekt voor activiteiten die:

- a. bijdragen aan de aanschaf van middelen die zijn bedoeld om DNA-tests uit te voeren;
- b. gericht zijn op het opzetten van een permanente of semipermanente vestiging op het grondgebied van een land van herkomst;
- c. gericht zijn op het verstrekken van individuele tegemoetkomingen of vergoedingen voor individuele kosten van individuele geadopteerden;
- d. gericht zijn op het behalen van winst door de belangenorganisatie;
- e. in strijd zijn met het geldende recht in het land van herkomst.

Subsidiabele kosten voor zoektochten of rootsreizen zijn de kosten voor een veldwerker of gids in het land van herkomst of voor een sociaal-maatschappelijk werker of een tolk. Dat geldt ook voor kosten voor een informatiebijeenkomst voorafgaand aan een zoektocht of rootsreis, en voor kosten die worden gemaakt voor de begeleider van een zoektocht of rootsreis. Ook andere gemeenschappelijke kosten die de zoektocht of rootsreis van een groep interlandelijk geadopteerden naar hun identiteit of hun biologische ouders in het land van herkomst ondersteunen, zijn subsidiabel.

In de regeling is een **belangenorganisatie** gedefinieerd als “een in Nederland gevestigde rechtspersoon zonder winstoogmerk met volledige rechtsbevoegdheid, die ten minste een jaar voor de subsidieaanvraag volgens haar statuten als primaire doel heeft het behartigen van de belangen van interlandelijk geadopteerden in Nederland of het ondersteunen van interlandelijk geadopteerden in Nederland of hun biologische familie bij het vinden van elkaar.”

De subsidieregeling geldt voor een periode van vijf jaar: van 20 oktober 2022 tot en met 19 oktober 2027. Hierbij kan jaarlijks een aanvraag worden gedaan. Een aanvraagtijdvak is doorgaans gelijk aan een kalenderjaar. Het eerste tijdvak is langer (20 oktober 2022 tot en met 31 december 2023) en het laatste tijdvak is korter (1 januari 2027 tot en met 19 oktober 2027). Er is per aanvraagtijdvak € 600.000,- beschikbaar, waarbij het beschikbare bedrag op volgorde van binnenkomst van volledige aanvragen wordt verdeeld. De gesubsidieerde activiteiten worden binnen twee jaar na de subsidieverlening uitgevoerd.

Een aanvraag wordt ingediend met een aanvraagformulier. Wanneer het gaat om de subsidie om het ondersteuningsaanbod te versterken of voor zoektochten en rootsreizen (zie kader, onderdeel c of d), dan wordt bij de aanvraag een advies van het expertisecentrum gevoegd en een beschrijving van de aanvrager van de manier waarop dit advies wordt meegenomen in de activiteiten.

3

3. Gebruik en afwegingen

3 Gebruik en afwegingen

In dit hoofdstuk beschrijven we het gebruik van de regeling. We gaan in op de aangevraagde en de uitbetaalde subsidie, het aantal en het type organisaties dat gebruikmaakt van de subsidieregeling en factoren die een rol spelen bij afwegingen van organisaties om de subsidie al dan niet aan te vragen.

3.1 Gebruik subsidieregeling

Uitbetaalde subsidie

Per tijdvak is er € 600.000 beschikbaar. Daarmee is er ruimte voor zeventien organisaties per aanvraagstijdvak om het volledige subsidiebedrag van € 35.000 aan te vragen. Er is ruimte voor meer organisaties wanneer organisaties de subsidie gedeeltelijk aanvragen. In het eerste tijdvak is € 313.464 toegekend. Dit is ongeveer de helft van het beschikbare bedrag. Het subsidiebedrag is aan elf organisaties toegekend, waarbij de meeste organisaties voor alle onderdelen (zie kader en tabel 3.1) subsidie hebben aangevraagd.

Op het moment van de evaluatie is het tweede tijdvak nog niet verstreken. In 2024 is tot november € 167.300 toegekend. Dit is ongeveer een kwart van het beschikbare bedrag. De subsidie is aan 7 organisaties toegekend. Er wordt nog een aantal aanvragen verwacht. De verwachting is echter niet dat daarmee het bedrag van het vorige tijdvak wordt behaald.

Onderdelen van de subsidieregeling

Onderdeel A en B (maximaal € 10.000 per organisatie per tijdvak)

- A. activiteiten die de relevante expertise, kennis of kunde van bestuursleden, medewerkers of vrijwilligers van de belangenorganisatie vergroten;
- B. activiteiten die de bekendheid van de belangenorganisatie vergroten.

Onderdeel C en D (maximaal € 25.000 per organisatie per tijdvak)

- C. activiteiten waarmee het ondersteuningsaanbod aan interlandelijk geadopteerden wordt versterkt;
- D. activiteiten ter ondersteuning van zoektochten of rootsreizen voor een groep van ten minste vijf interlandelijk geadopteerden.

Tabel 3.1 Aangevraagde en uitbetaalde subsidie

Tijdvak	Type subsidie	Aantal organisaties	Bedrag
2022-2023	Alleen A en B	2	€ 20.000
	Alleen C en D	1	€ 24.964
	Geheel	8	€ 268.500
	Afgewezen	1	
	Totaal aangevraagd	12	
	Totaal toegekend	11	€ 313.464
2024 tot november	Alleen A en B	3	€ 30.000
	Alleen C en D	0	
	Geheel	4	€ 137.300
	Afgewezen	4	
	Totaal aangevraagd	11	
	Totaal toegekend	7	€ 167.300

Bron: ministerie van Justitie en Veiligheid, november 2024

Afgewezen verzoeken

In 2023 is de subsidieaanvraag van één organisatie afgewezen, omdat het statutaire doel van de organisatie niet voldoet. Deze organisatie heeft in 2024 een nieuwe aanvraag ingediend. Tijdens de interviews zegt deze organisatie het statutaire doel te hebben gewijzigd, maar dat ze desondanks nog steeds geen gebruik kunnen maken van de subsidie, omdat wordt gewerkt met betaalde werknemers in plaats van vrijwilligers. In de subsidieregeling lezen we geen bezwaren om betaalde werknemers in te zetten. Deze bezwaren zijn er wel op basis van de Wet bestuur en toezicht rechtspersonen (Wbtr), die in juli 2021 in werking is getreden. In paragraaf 3.3 en 5.3 gaan we nader in op de vrijwillige basis waarop de

belangenorganisaties geacht worden te werken. In 2023 heeft één organisatie de subsidie gedeeltelijk toegewezen gekregen. Over een ander onderdeel (iemand invliegen voor een bijeenkomst) is de subsidie afgewezen. Tijdens de interviews geeft deze organisatie aan door de gedeeltelijke toewijzing de rest van het bedrag niet uit te kunnen geven. Dat bedrag staat nu ongebruikt op een rekening.

In 2024 zijn ook de aanvragen van drie andere organisaties afgewezen. Twee ervan zijn afgewezen in verband met het statutaire doel. Dit zijn organisaties die zich ook richten op adoptieouders. Met deze organisaties is niet gesproken tijdens de interviews. Eén aanvraag is afgewezen omdat de organisatie nog geen jaar bestaat.

Onderbenutting subsidie

Dat het beschikbare subsidiebedrag niet volledig wordt gebruikt, leidt tot de conclusie dat er sprake is van onderbenutting. Waarom maken niet meer organisaties gebruik van de subsidie? Zijn de organisaties er niet, sluit de subsidie niet aan bij hun behoeften, of zijn er andere belemmeringen om de subsidie aan te vragen? We gaan eerst in op het aantal organisaties dat er is. Vervolgens gaan we dieper in op de afwegingen om de subsidie wel of niet aan te vragen.

3.2 Aantal en type belangenorganisaties

Bij het ministerie van Justitie en Veiligheid en bij INEA zijn tussen de 30 en de 40 organisaties gericht op geadopteerden bekend. Wanneer we de rechtsvorm van de organisaties nagaan bij de Kamer van Koophandel (KvK), dan vinden we aanvullend nog een aantal organisaties die zich richten op interlandelijk geadopteerden. Hiermee komt het totale aantal organisaties dat we hebben kunnen vinden op 43. De meeste van deze organisaties zijn een rechtspersoon en staan ingeschreven bij de Kamer van Koophandel. De meerderheid van de organisaties is een stichting, en er zijn ook enkele verenigingen. Onder de organisaties die bekend zijn bij INEA vallen tevens een aantal organisaties die niet formeel georganiseerd zijn. Het kan dan bijvoorbeeld gaan om groepen op sociale media waar geadopteerden in contact met elkaar kunnen komen en informatie kunnen uitwisselen.

De diversiteit in organisaties is groot. De meeste organisaties richten zich op één land van herkomst, maar er zijn ook overkoepelende of algemene organisaties. Er zijn organisaties die zijn opgericht voor en door geadopteerden en er zijn organisaties die voortkomen uit organisaties die zijn opgericht voor (en door) adoptieouders. De doelen van de organisaties zijn tevens erg verschillend. Zo zijn er onder andere organisaties die zich beperken tot één evenement per jaar, organisaties die geadopteerden met hun biologische familie in contact proberen te brengen en organisaties die geadopteerden op vele fronten proberen te ondersteunen.

Om in contact te komen met de organisaties hebben we openbaar gezocht naar beschikbare contactgegevens. Van 29 organisaties was de contactinformatie openbaar beschikbaar ten tijde van het onderzoek. Tabel 3.2 toont het aantal gevonden belangenorganisaties dat zich richt op interlandelijk geadopteerden. Deze tabel omvat ook organisaties die de subsidie momenteel niet aan kunnen vragen omdat ze niet aansluiten bij de definitie van een belangenorganisatie zoals opgenomen in de subsidieregeling. Ze bestaan bijvoorbeeld nog geen jaar, of ze hebben statutair niet het primaire doel om de belangen te behartigen van interlandelijk geadopteerden. Uit de interviews blijkt dat het vaak om relatief kleine organisaties gaat, met veelal drie bestuursleden en een (wisselende) poel aan vrijwilligers. De mate waarin een organisatie actief is en de continuïteit van de organisaties hangt daarom vaak samen met de mogelijkheden en de inzet van individuen die zich op vrijwillige basis inzetten. Dit leidt ertoe dat er in het verleden ook organisaties zijn geweest die inmiddels niet meer bestaan. Ook zijn er organisaties die momenteel minder tot niet actief zijn. In de praktijk zullen er daarom minder actieve organisaties zijn dan weergegeven in tabel 3.2.

Tabel 3.2 Aantal gevonden belangenorganisaties voor interlandelijk geadopteerden

	Stichting	Vereniging	Geen rechtspersoon	Totaal
Contactgegevens openbaar	22	5	2	29
Contactgegevens niet gevonden	6	2	6	14
Totaal	28	7	8	43

3.3 Afwegingen bij een subsidieaanvraag

Doelen van de organisaties

In de afwegingen om de subsidie aan te vragen spelen de doelen van de organisatie in de eerste plaats een rol. Bij de ene organisatie sluit de subsidie beter aan bij hun doelen dan bij de andere organisatie. Sommige organisaties passen hun doelen aan op de mogelijkheden van de subsidie, of ze focussen op de activiteiten die met de subsidie mogelijk worden gemaakt. Een organisatie wil zich bijvoorbeeld in de ondersteuning voor geadopteerden richten op thema's als antiracisme, mentale gezondheid, roots en identiteitsvraagstukken. Met de subsidie komt de focus vooral op roots te liggen. Bij het anders vormgeven van de doelen van de organisatie op basis van de mogelijkheden van de subsidie speelt mee dat ze willen dat het beschikbare budget wordt benut om geadopteerden te ondersteunen, ook al hadden ze bij een vrije besteding van de gelden andere keuzes gemaakt. Organisaties hadden dan bijvoorbeeld ook ingezet op ondersteuning bij praktische problemen (naamswijziging, geboortecertificaat), mentale gezondheid en identiteitsvraagstukken. Het aanbieden van een ander ondersteuningsaanbod dan rootsreizen kan binnen de subsidieregeling. Mogelijk is deze optie niet bij alle organisaties bekend.

Omstandigheden herkomstlanden

De doelen van sommige organisaties zijn gerelateerd aan de behoeftes van hun doelgroep en de context waarin de adopties plaatsvonden. De meeste organisaties richten zich op een specifiek land van herkomst. Hierbij zijn er verschillen in de omstandigheden waarin de adoptie plaatsvond, de periode waarin voornamelijk geadopteerd werd uit bepaalde landen en de omvang van de groep geadopteerden. Voor het organiseren van zoektochten maakt het uit in hoeverre documentatie over de adoptie beschikbaar, volledig en betrouwbaar is. Ook maakt het uit wat de huidige leeftijd is van de biologische ouders. Voor de eerste generaties interlandelijk geadopteerden geldt dat de kans dat biologische ouders inmiddels zijn overleden groot is, gezien de leeftijd van de biologische ouders en de levensverwachting in de landen van herkomst. Ook de huidige omstandigheden in de landen van herkomst spelen een rol. Voor het organiseren van zoektochten en rootsreizen maakt het uit hoe groot een land is, wat de economische omstandigheden zijn, wat de sociale en culturele normen en omgangsvormen zijn en wat de huidige veiligheidssituatie is.

Vrijwillige inzet

Bij de meeste organisaties zetten mensen zich vrijwillig in. De bestuursleden zijn onbetaald, net als de eventuele vrijwilligers. Deze vrijwillige basis speelt een belangrijke rol in de afweging voor organisaties om de subsidie al dan niet aan te vragen. Aan de ene kant zijn er organisaties waarbij de vrijwillige inzet ervoor zorgt dat ze geen behoefte hebben aan het uitbreiden van hun ondersteuningsaanbod. Onderdeel B is bijvoorbeeld gericht op het vergroten van de bekendheid van de organisaties. Meer bekendheid leidt tot een grotere vraag aan contact, wat voor sommige organisaties niet aansluit bij de mogelijkheden vanwege de inzet van vrijwilligers. Een organisatie zegt hierover:

“Het lastige is, we zijn vrijwilligers. We krijgen ongeveer twee aanvragen per week. Daar ben je zo 1,5 à 2 uur aan kwijt met bellen. [...] We hebben genoeg aanmeldingen voor een vrijwilligersorganisatie. [...] Moeten we dan 10 gesprekken per week voeren?”

Aan de andere kant zijn er organisaties die er wel voor kiezen om de subsidie aan te vragen, maar tegen knelpunten aanlopen door de vrijwillige inzet. Hier gaan we in paragraaf 5.3 nader op in.

Verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid

De verantwoordelijkheid en de aansprakelijkheid die komen kijken bij het aanvragen van de subsidie spelen een rol bij overwegingen om de subsidie al dan niet aan te vragen. Mensen worden als vrijwilliger verantwoordelijk voor een groot bedrag. Ze ervaren het als een risico dat ze hoofdelijk aansprakelijk zijn voor dit bedrag. Bij sommige organisaties leidt dit tot het besluit om de subsidie niet aan te vragen, ook al kunnen ze het geld goed gebruiken en hebben ze ideeën voor een invulling van de subsidie.

Bij organisaties die alleen subsidie uit de onderdelen A en B aanvragen, speelt mee dat ze er, vanwege hun vrijwillige inzet in combinatie met de verantwoordelijkheidseisen die komen kijken bij onderdelen C en D, voor kiezen om de subsidie gedeeltelijk aan te vragen. Een organisatie zegt hierover:

“We hebben niet overwogen om het tweede deel aan te vragen. We zijn een vrijwilligersorganisatie. Er gaat veel werk in zitten. Daar beginnen we niet aan.”

Bekendheid regeling

Alle organisaties waarmee we hebben gesproken zijn op de hoogte van het bestaan van de subsidieregeling. Veel organisaties zijn op een moment betrokken geweest bij het proces voorafgaand aan de regeling. Anderen hebben van de subsidieregeling gehoord van andere organisaties of via INEA.

Complexe verhoudingen met INEA

Sommige organisaties hebben er moeite mee dat INEA een rol heeft in de subsidieregeling. Bij het aanvragen van onderdelen C en D moet INEA om een advies worden gevraagd. Hierbij leest INEA de aanvraag. Vervolgens plannen zij een telefoongesprek om input te geven op de aanvraag. Dit wordt vervolgens ook per e-mail gedeeld. Het advies is niet bindend, maar het is wel verplicht om het advies bij de aanvraag te voegen. Organisaties kunnen naar aanleiding van het advies hun aanvraag aanpassen. Het ministerie ziet vervolgens alleen de aangepaste aanvraag. Er zijn organisaties die er vanwege de complexe verhoudingen die ze met INEA hebben voor kiezen om af te zien van een subsidieaanvraag. In paragraaf 5.3 gaan we nader in op de oorsprong van de complexe verhoudingen van sommige organisaties met INEA.

4. Bekostigde activiteiten

4 Bekostigde activiteiten

Op het moment waarop de evaluatie plaatsvindt heeft er nog geen verantwoording plaatsgevonden. De informatie in deze paragraaf is afkomstig uit een beknopte omschrijving van de voorgenomen activiteiten, gedeeld door het ministerie van Justitie en Veiligheid en door gesprekken met organisaties die de subsidie hebben aangevraagd. Tabel 4.1 geeft een globale weergave van de voorgenomen activiteiten naar het aantal organisaties.

Tabel 4.1 Voorgenomen activiteiten in subsidieaanvragen naar aantal organisaties*

	Organisaties
Organiseren zoektocht/rootsreis	10
Verbeteren website, sociale media en/of ICT	7
Organiseren bijeenkomsten	7
Maken van promotie- en/of voorlichtingsmaterialen (korte film, documentaire, commercial, podcast)	3
Taalcursus	2
Archiveren en dossiers toegankelijk krijgen	2
Vergroten kennis door scholing en/of trainingen	2
Vergaderkosten	1

* Organisaties die zowel in het eerste, al in het tweede tijdvak een vergelijkbare aanvraag hebben gedaan, zijn één keer weergegeven.

4.1 Activiteiten om de organisatie te versterken

Het eerste onderdeel van de regeling bestaat uit subsidie om de organisatie te versterken. Hiervoor is € 10.000 per tijdvak beschikbaar. Hieronder vallen (A) activiteiten die de relevante expertise, kennis of kunde van bestuursleden, medewerkers of vrijwilligers van de belangenorganisatie vergroten en (B) activiteiten die de bekendheid van de belangenorganisatie vergroten.

Als het gaat om activiteiten onder het eerste onderdeel, dan hebben twee aanvragers subsidie expliciet aangevraagd voor het vergroten van de kennis van bestuursleden, medewerkers en vrijwilligers. Voor de ene organisatie geldt dat bestuursleden relevante scholing hebben gevolgd, voor de andere organisatie geldt dat ze van plan waren om een rechtsgeleerde in te huren om de kennis van de organisatie te vergroten. Daarnaast hebben organisaties experts ingehuurd voor trainingen met geadopteerden, waaraan zij zelf mogelijk ook hebben deelgenomen. In dit stadium, waarin nog geen verantwoording heeft plaatsgevonden, is het niet duidelijk of dit is bekostigd uit onderdeel A van de subsidie of uit onderdeel C. Verder is de subsidie uit onderdeel A gebruikt om reiskosten te vergoeden en om vergaderingen te organiseren, zoals de huur van vergaderlocaties. In de globale weergave van activiteiten dat het ministerie van Justitie en Veiligheid heeft gedeeld is deze activiteit één keer expliciet benoemd. Uit de interviews blijkt dat de meeste organisaties die subsidie hebben aangevraagd, de subsidie hier ook voor gebruiken. Ook andere organisatorische kosten worden met deze subsidie bekostigd, zoals een investering in een administratiesysteem, het verbeteren van de ICT of de aanschaf van kantoorartikelen.

Activiteiten om de bekendheid van de belangenorganisatie te vergroten zijn door acht organisaties opgenomen in de subsidieaanvragen. De meest genoemde activiteiten zijn hierbij het verbeteren van de website en het verbeteren van de socialemediakanalen. Sommige organisaties richten zich hierbij zowel op Nederland als op het land van herkomst, andere organisaties richten hun uitingen alleen op Nederlandse kanalen. Een organisatie vindt het belangrijk dat ze altijd goed gevonden kunnen worden, en zegt hierover:

“Niet iedereen heeft op hetzelfde moment behoefte aan hulp. Daarom is het belangrijk om ‘always on’ te zijn. De ene is er op z’n twaalfde mee bezig, de ander heeft met 57 jaar deze behoefte.”

Om dit te bereiken heeft deze organisatie geïnvesteerd in de website en sociale media, waarbij ze op sociale media en bij zoekmachines adverteren om goed vindbaar te zijn. De organisatie heeft tevens een commercial gemaakt ter promotie. Ook enkele andere organisaties hebben beeldmateriaal laten produceren, zoals (korte) films, documentaires en video-podcasts. Verder heeft een organisatie een platform opgezet waarop geadopteerden met elkaar in contact kunnen komen.

Sommige organisaties gebruiken de subsidie uit onderdelen A en B ook om bijeenkomsten met geadopteerden te organiseren. Ze kiezen ervoor om de subsidie uit onderdelen A en B hiervoor te gebruiken, omdat ze het budget uit onderdelen

C en D volledig gebruiken voor rootsreizen en/of zoektochten, of omdat ze ervoor kiezen om onderdelen C en D niet aan te vragen in verband met meer verantwoordingseisen.

4.2 Activiteiten om het ondersteuningsaanbod te versterken

Het tweede onderdeel van de regeling bestaat uit subsidie om het ondersteuningsaanbod aan interlandelijk geadopteerden te versterken. Hiervoor is € 25.000 per tijdvak beschikbaar. Hieronder vallen (C) activiteiten waarmee het ondersteuningsaanbod aan interlandelijk geadopteerden wordt versterkt en (D) activiteiten ter ondersteuning van zoektochten of rootsreizen voor een groep van ten minste vijf interlandelijk geadopteerden.

De meeste organisaties gebruiken dit onderdeel voor het organiseren van zoektochten en/of rootsreizen. Uit de informatie van het ministerie van Justitie en Veiligheid blijkt dat tien keer plannen zijn gemaakt voor een rootsreis. De manier waarop dit wordt georganiseerd verschilt per organisatie. Er wordt begeleiding geboden voorafgaand, tijdens en na afloop van de reizen. Hiervoor worden bijeenkomsten georganiseerd. Veldwerkers, tolken en/of gidsen worden ingehuurd in het land van herkomst. Tijdens de interviews werd door de organisaties geen helder onderscheid gemaakt tussen de termen 'zoektocht' en 'rootsreis'.

In eerste instantie was de interpretatie van de regeling dat bij de rootsreizen minstens vijf geadopteerden gelijktijdig een groepsreis moesten maken. Later werd een ruimere interpretatie aan de tekst in de subsidieregeling gegeven en werd het mogelijk om de reis individueel te maken, met gebruik van gedeelde voorzieningen zoals een veldwerker of een tolk voor minstens vijf geadopteerden. De omvang van de groepen waarvoor rootsreizen worden georganiseerd wisselt van vijf geadopteerden tot een organisatie die de reis voor vijftien geadopteerden heeft georganiseerd.

Niet alle geplande reizen hebben reeds plaatsgevonden. Bij één organisatie is de reis uitgesteld vanwege een onveilige situatie in het land van herkomst. Het is de vraag of deze reis in 2025 plaats kan vinden of dat er een andere oplossing gezocht moet worden.

5. Resultaten en knelpunten

5 Resultaten en knelpunten

In dit hoofdstuk gaan we in op behaalde resultaten. Daarmee geven we een beeld van de effecten en succesfactoren van de subsidieregeling. Vervolgens gaan we in op aandachtspunten en knelpunten waar belangenorganisaties tegenaanlopen.

5.1 Behaalde resultaten

De resultaten van de subsidie zijn gerelateerd aan de activiteiten die belangenorganisaties hebben kunnen uitvoeren. Als gevolg hiervan wordt meer bekendheid gegeven aan de organisaties en worden er meer activiteiten georganiseerd. Een organisatie zegt over het effect van de subsidie:

“Alles is groter geworden. We doen wat we al deden, maar groter.”

Dit betekent dat de organisaties meer kunnen organiseren en meer mensen die tot hun doelgroep behoren kunnen bereiken.

Bijeenkomsten

Met behulp van de subsidie zijn er meer bijeenkomsten georganiseerd. De organisaties ervaren dit als waardevol. De bijeenkomsten die zijn georganiseerd kennen een diverse aard. Zo zijn er bijeenkomsten in het kader van rootsreizen, ontmoetingsbijeenkomsten en verdiepende bijeenkomsten over thema's als identiteit en cultuur. De resultaten zijn daarmee verschillend. Een gemene deler is dat de bijeenkomsten zorgen voor **verbinding en contact**. Het komt voor dat na de bijeenkomsten mensen ook op eigen initiatief contact met elkaar opnemen. Met behulp van de subsidie konden inhoudelijk betere bijeenkomsten worden georganiseerd, met meer expertise en met een minimale bijdrage van de doelgroep. Hierdoor is er meer **kennisdeling** geweest. Er zijn relatief weinig organisaties die gebruik hebben gemaakt van de mogelijkheden om de expertise, kennis en kunde te vergroten met een training of cursus. Een organisatie die dit wel heeft gedaan moedigt dit verder aan en adviseert persoonlijke ontwikkeling te blijven stimuleren.

Bekendheid vergroten

Veel organisaties hebben met behulp van de subsidie hun website en sociale media verbeterd. Dit leidt tot meer bekendheid van de organisaties, wat er weer toe leidt dat geadopteerden die daar behoefte aan hebben de organisaties beter weten te vinden. Ook andere activiteiten leiden tot meer bekendheid. Zo zet een organisatie zich in om moeders te bereiken door publiciteit te genereren op radio en tv in het land van herkomst, om vervolgens met behulp van andere bekostiging DNA af te nemen. Als resultaat van de subsidie ziet deze organisatie dat ook in het land van herkomst bewustwording is vergroot dat ook zij kunnen gaan zoeken. Dit leidt ook tot onderling contact tussen zoekende moeders. Dit zien ze als waardevol, nog los van het bereiken van de biologische moeders zelf en de matches die daaruit voort zijn gekomen.

Zoektochten en rootsreizen

Ook zijn er rootsreizen georganiseerd en zoektochten mogelijk gemaakt met behulp van de subsidie. Een organisatie kijkt positief terug op de door hun georganiseerde rootsreis. Ze zien wat het de deelnemers heeft opgeleverd, en zeggen hierover:

“Zonder subsidie was het onbetaalbaar geweest. Je kunt het iedereen. Het werkt heilzaam. Het is een moeilijk, pijnlijk proces, maar we weten wat het daarna kan brengen. Het is wrang en oneerlijk dat je het anders zelf moet neerleggen, terwijl je er niet voor hebt gekozen.”

Netwerk uitbreiden in het land van herkomst

Sommige organisaties hebben hun netwerk in het land van herkomst uit kunnen breiden. Ze hebben gebruikgemaakt van veldwerkers, tolken en/of gidsen. Door af te reizen naar de landen en door activiteiten te organiseren is dit versterkt. Hierbij geldt dat reizen naar het land van herkomst op eigen kosten moesten worden gemaakt.

Bestaansrecht

Voor sommige organisaties is een succesfactor van de subsidieregeling dat het hun een bestaansrecht geeft. De organisaties hebben naast de subsidie beperkte financiële bronnen. Verenigingen hebben inkomsten uit de lidmaatschappen van leden, sommige organisaties doen aan fundraising of vragen andere subsidies of fondsen aan. De alternatieve

beschikbare middelen zijn echter beperkt. Organisaties zeggen daarom dat de subsidieregeling hun bestaansrecht geeft. Er zijn organisaties die stellen zonder subsidie niet te kunnen bestaan. Het bestaan van de subsidieregeling aan sich wordt daarmee gezien als een succesfactor. Een organisatie zegt hierover:

“Het zorgt voor bestaansrecht. Zonder subsidie kunnen we niet bestaan. Het is waardevol om mensen met rootsreizen te kunnen helpen.”

Organisaties die gebruikmaken van de subsidie richten hun plannen voor de komende jaren hier veelal op in. Respondenten zeggen dat het voor de organisaties belangrijk is dat de subsidie blijft bestaan, zodat ze hun plannen kunnen uitvoeren. Een organisatie zegt hierover:

“Met de subsidie konden we echt professionaliseren. Dat het nog een paar jaar doorloopt geeft ook niet de haast om nu alles in één keer te doen. Het geeft een meer voorspelbaar proces. Dat leidt tot een visie en perspectief.”

5.2 Aandachtspunten en knelpunten

Beperkte mogelijkheid inzet vrijwilligers

De mogelijkheden van vrijwilligers spelen een rol in de overwegingen om de subsidie al dan niet aan te vragen (zie paragraaf 3.3). Sommige organisaties willen graag meer doen en hebben de wens om mensen die zich nu vrijwillig inzetten te betalen, zodat meer ondersteuning mogelijk wordt. Binnen de subsidieregeling zijn de mogelijkheden hiertoe beperkt; gezien de omvang van het beschikbare bedrag is het niet mogelijk om iemand structureel in dienst te nemen. Er heerst echter ook het idee dat het binnen de subsidieregeling niet mag om mensen te betalen. De subsidieregeling kent deze beperking niet. Beperkingen in de mogelijkheden voor betaalde inzet komen voort uit de Wet bestuur en toezicht rechtspersonen (Wbtr), die in juli 2021 in werking is getreden. In deze wet is geregeld dat bestuurders van verenigingen en stichtingen niet mogen deelnemen aan besluitvorming wanneer ze een tegenstrijdig belang hebben. De belangenorganisaties kennen een kleine opzet, waardoor bij betaalde inzet al snel sprake is van een belang. Dat de mogelijkheden tot het betalen van bestuursleden en vrijwilligers beperkt zijn, leidt er bij sommige organisaties (mede) toe dat ze met een schuin oog kijken naar INEA, waar betaalde krachten zich met vergelijkbare werkzaamheden bezighouden.

Met name als het gaat om het organiseren van zoektochten en rootsreizen lopen organisaties tegen knelpunten aan als het gaat om de mogelijkheden van hun vrijwillige inzet. Voor sommige organisaties geldt dat ze hierdoor niet hebben overwogen om dit te organiseren. Een organisatie zegt hierover:

“Een rootsreis uitstippelen en coördineren is een dagtaak. Daar hebben we geen tijd voor, we zijn vrijwilligers.”

Organiseren zoektochten en rootsreizen is complex

Er is ook een organisatie die van mening is dat het misplaatst is om rootsreizen te laten organiseren door een vrijwilligersorganisatie. Niet alleen het organiseren van de reis is complex, maar ook het bieden van de juiste ondersteuning aan geadopteerden vereist een professionele aanpak. Een aantal andere organisaties zien ook risico's in zoektochten en rootsreizen waarbij geen gedegen begeleiding beschikbaar is. Geadopteerden moeten voorbereid worden op de reis. Ze moeten een realistisch beeld hebben van de kans dat ze familieleden gaan ontmoeten. Tijdens de reis moet eventueel contact met familieleden goed begeleid worden. Bij zoektochten moeten veldwerkers getraind zijn om op een goede manier om te gaan met de situatie waarin familieleden zich bevinden. Na afloop van een reis is nazorg nodig, gezien de impact die een reis heeft. Dit alles vraagt om professionele begeleiding. Een organisatie zegt dat er daarbij nu geen oog is voor zaken als privacy en omgangsvormen. Er is geen hulpverleningsprotocol. Het is een grote belasting om van vrijwilligersorganisaties te verwachten dat zij de privacy van betrokkenen op een juiste manier bewaken en dat ze de juiste ondersteuning bieden.

Er zijn daarnaast organisaties die met gemengde gevoelens terugkijken op georganiseerde zoektochten. Dit heeft onder andere te maken met het groepsverband waarin de zoektocht georganiseerd moest worden. Een organisatie zegt hierover:

“Soms werden ouders wel gevonden, soms niet. Het doel voor geadopteerden was nogal verschillend. Het is apart om te voelen of mee te maken. Het doet veel pijn. [...] Elke zoektocht en elke behoefte [van een geadopteerde] is anders.”

Organisaties die zoektochten en rootsreizen organiseren vinden het prettig dat door het ministerie is gezegd dat er ruimte is om niet met minimaal vijf mensen tegelijk te moeten afreizen, maar dat het ondersteuningsaanbod ten goede moet komen aan ten minste vijf mensen. Bij grote landen van herkomst lopen organisaties er echter tegenaan dat het moeilijk is om veldwerkers, gidsen of tolken te vinden die in het hele land actief zijn. Een organisatie doet de aanbeveling om nog meer ruimte te bieden aan een individuelere invulling van rootsreizen.

Lokale omstandigheden

Organisaties die de subsidie gebruiken voor activiteiten in het land van herkomst lopen hierbij tegen diverse knelpunten aan. De prijzen die worden gevraagd wisselen sterk. Soms is er sprake van corruptie. Ook zijn er landen met sterk wisselende economische omstandigheden en veel inflatie. Dit maakt het lastig om de activiteiten binnen de gemaakte begroting uit te voeren. Sommige organisaties zien ook een knelpunt in de verantwoording, wanneer in het land van herkomst vooral met cash geld wordt gewerkt en bonnen en facturen niet de norm zijn. Door de verschillende omstandigheden in het land van herkomst kan met het beschikbare bedrag in het ene land meer worden aangeboden voor hetzelfde geld dan in het andere land.

Lokaal netwerk opbouwen

Met behulp van de subsidie hebben sommige organisaties hun netwerk en contacten in het land van herkomst kunnen uitbreiden. De subsidie mag echter niet ingezet worden voor ‘permanente of semipermanente vestiging op het grondgebied van een land van herkomst’. Er is behoefte aan langdurige relaties. Dit wordt belemmerd door de beperkte mogelijkheden om iemand in het land van herkomst in dienst te nemen. Een organisatie zegt hierover dat cursussen aan veldwerkers verspilde moeite zijn, bij het ad hoc inhuren van mensen. Het opleiden van veldwerkers is echter wel belangrijk voor een zorgvuldige omgang met (privacygevoelige) informatie en om weerbaar te zijn tegen mogelijke omkoping of corruptie.

Ongelijk ondersteuningsaanbod

Zoals geconstateerd in paragraaf 3.3 zijn er verschillen tussen organisaties gerelateerd aan de landen van herkomst waar ze zich op richten. Dit verschil leidt tot de behoefte om in te kunnen springen op de omstandigheden in het land van herkomst en de adoptieomstandigheden. Er zijn echter ook organisaties die constateren dat de huidige subsidieregeling leidt tot een ongelijk ondersteuningsaanbod voor interlandelijk geadopteerden. Een organisatie zegt hierover:

“Elke geadopteerde zou profijt moeten hebben van de regeling, maar dit kan alleen als je groep op (land van) herkomst georganiseerd is.”

Het subsidiebedrag wordt niet aangepast naarmate de doelgroep van een organisatie groter is. Ook is het bedrag dat beschikbaar is voor reizen niet anders voor organisaties die zich richten op landen waar de prijzen hoger liggen. Over de kosten voor een rootsreis zegt een organisatie:

“Bij rootszoeken is met [dit bedrag] het minimale geregeld zoals een tolk, binnenlands vervoer, een zoekter en vooraf onderzoek. [De geadopteerden] betalen zelf hun eten, hotel, vlucht en visum. Zonder eigen geld is het niet te doen.”

Een andere organisatie wil zich ook graag richten op mensen die door de gecompliceerde uitwerking van adoptie niet kunnen werken. Ze willen kijken hoe ze die groep beter kunnen helpen, maar een rootsreis lijkt voor deze groep ver weg gezien de eigen kosten die eraan verbonden zijn.

Meer mogelijkheden voor een ander ondersteuningsaanbod

De subsidie voor onderdelen C en D wordt vooral ingezet voor zoektochten en rootsreizen. Dit is onderdeel D. Voor onderdeel C, activiteiten die ondersteuningsaanbod voor interlandelijk geadopteerden versterken, wordt dit bedrag minder vaak ingezet. Sommige organisaties hebben wel wensen om een breder ondersteuningsaanbod op te zetten. Ze zien hiervoor binnen dit onderdeel van de subsidie echter geen ruimte, omdat ze prioriteit geven aan het organiseren van zoektochten en/of rootsreizen. Er is bij sommige organisaties echter ook onduidelijkheid over een andere inzet van de middelen. Een organisatie ligt toe dat ze dachten dat onderdeel alleen ingezet kon worden voor zoektochten en rootsreizen. Hierbij wordt verwezen naar de volgende tekst op de website van INEA:

“Onder de eerste categorie vallen activiteiten ten behoeve van het versterken van de organisatie (artikel 2, eerste lid, onder a en b). [...] Onder de tweede categorie vallen activiteiten waarbij het mogelijk is om aan een groep interlandelijk

geadopteerden, dan wel bij een rootsreis met meerdere interlandelijke geadopteerden, ondersteuning te bieden waar de hele groep mee is geholpen (artikel 2, eerste lid, onder c en d)."

Bron: <https://INEA.nl/kennisbank/subsidieregeling-uitgeleid/>

Mogelijk is er ook bij andere organisaties verwarring over de inzet van onderdelen C en D, waardoor vooral is ingezet op rootsreizen en zoektochten en minder op ander ondersteuningsaanbod waar ook wensen voor zijn. Het gaat dan bijvoorbeeld om een ondersteuningsaanbod gericht op mentale gezondheid van interlandelijk geadopteerden of juridische vraagstukken.

Behoefte aan ondersteuning

Organisaties lopen er ook op andere vlakken tegenaan dat ze vragen hebben over het aanvraagproces en de invulling van de subsidieregeling. Wat mag wel en wat mag niet? En welk risico loop je als bestuurslid wanneer je (onbedoeld) niet volgens de regels handelt? Begeleiding bij het opstellen van de subsidieaanvragen wordt gemist. Een organisatie zegt hierover:

"Liever minder subsidie en wel betere, professionele begeleiding bij het aanvragen en besteden."

Organisaties die geen moeite hadden met het aanvraagproces zeggen regelmatig profijt te hebben gehad van hun professionele achtergrond. Zij vragen zich af of de subsidieregeling wel toegankelijk genoeg is voor andere organisaties die deze kennis niet in huis hebben. Meerdere organisaties zeggen bereid te zijn hun kennis en expertise te delen in de vorm van bijvoorbeeld best practices.

Ook nadat de subsidie is toegekend lopen de organisaties regelmatig met vragen rond. Hierbij wensen ze laagdrempelig contact om vragen te stellen wanneer ze ergens tegenaan lopen. Het gaat dan bijvoorbeeld om situaties waarin de plannen door omstandigheden niet door kunnen gaan zoals omschreven in de subsidieaanvraag.

Hiermee is er zowel in de aanvraagprocedure als tijdens de looptijd van de subsidie behoefte aan laagdrempelig contact, waarbij meerdere organisaties de mogelijkheid om telefonisch contact op te nemen missen. Een reactie per e-mail duurt langer en hierbij kan een antwoord verkeerd geïnterpreteerd worden. Telefonisch van gedachten wisselen en om verduidelijking vragen zou hierbij helpen.

Organisaties missen een helder verantwoordingsformulier. Hier wordt momenteel aan gewerkt door het ministerie van Justitie en Veiligheid. Bij voorkeur hadden de organisaties hier vanaf het begin de beschikking over gehad, zodat ze wisten wat ze moesten doen voor een goede verantwoording. Over de verantwoording zegt een organisatie:

"Er is onzekerheid. We zijn bang voor consequenties van de besteding van geld. We zijn met vrijwilligers. We denken het goed te doen, maar er is nog geen verantwoording geweest. We hebben geïnvesteerd in een mooie administratie, maar de verantwoordingseisen zijn onduidelijk. Dat wordt een spannend moment, ook al willen we het beste jongetje van de klas zijn."

Complexe verhoudingen met INEA

Bij een paar organisaties speelt in hun overwegingen om de subsidie al dan niet aan te vragen mee dat ze een complexe verhouding hebben met INEA. Ze staan niet achter de keuzes die zijn gemaakt in de oprichting van INEA, waarbij ze bijvoorbeeld moeite hebben met de relatie tussen INEA en Fiom. Fiom is een organisatie die een rol heeft gehad in adoptieprocedures. Daarnaast organiseert Fiom zelf zoekacties naar familieleden, waardoor er sprake is van een soort concurrentie in het aanbod voor geadopteerden.

Een organisatie die wel subsidie heeft aangevraagd zegt voor ondersteuning rond de subsidie liever contact te hebben met het ministerie dan met INEA. Hierover wordt gezegd:

"INEA heeft eigen belangen en is partijdig. Het wordt niet goed ontvangen en het voelt niet gedegen."

Wat ook meespeelt is het bedrag dat voor INEA beschikbaar is gesteld (3,6 miljoen). Volgens sommigen komt het bedrag niet op de goede plek: het wordt besteed aan een organisatie in plaats van aan geadopteerden zelf. Daarbij geldt ook dat het als oneerlijk wordt ervaren dat medewerkers van INEA betaald krijgen voor het werk dat vergelijkbaar is met het werk dat binnen de belangenorganisatie vrijwillig wordt gedaan.

Langere doorlooptijden in tweede tijdvak

Voor de meeste organisaties verliep de aanvraag goed. Meerdere organisaties die de subsidie twee keer hebben aangevraagd zeggen in het tweede tijdvak echter tegen problemen aan te zijn gelopen als het gaat om het aanvraagproces. Er zou sprake zijn geweest van personele wisselingen op het ministerie, waardoor aanvragen opnieuw moesten en procedures langer duurden dan zou moeten.

6. Conclusie en aanbevelingen

6 Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk vatten we de resultaten van de tussentijdse evaluatie concluderend samen. Hieruit volgen drie aanbevelingen, die we vervolgens beschrijven.

6.1 Conclusies

Het doel van de subsidie is dat belangenorganisaties worden versterkt en dat ze hun aanbod aan interlandelijk geadopteerden versterken. Dit doel wordt deels bereikt. Met de subsidie vergroten organisaties hun bereik en worden er rootsreizen georganiseerd. Het doelbereik is echter lager dan waar de subsidieregeling mogelijkheden toe biedt.

Als resultaat van de subsidie wordt meer bekendheid gegeven aan de organisaties en worden er meer activiteiten georganiseerd. Zo zijn er meer bijeenkomsten geweest en hebben organisaties hun website en sociale media verbeterd. Ook zijn er rootsreizen georganiseerd en zoektochten mogelijk gemaakt. Organisaties die gebruikmaken van de subsidie richten hun plannen voor de komende jaren hier veelal ook op in. Het is voor deze organisaties daarom belangrijk dat ze hun plannen kunnen voortzetten en dat de subsidie hiervoor blijft bestaan.

Het beoogde doelbereik blijft echter achter. In het eerste tijdvak is ongeveer de helft van de beschikbare subsidie uitbetaald. In het tweede tijdvak zal de helft niet worden gehaald. Dit leidt tot de conclusie dat er sprake is van onderbenutting van het beschikbare bedrag. Ongeveer tien organisaties vragen de subsidie aan per tijdvak, dit is minder dan vooraf verwacht. Dit leidt tot de vraag waarom minder organisaties de subsidie aanvragen dan verwacht en waarom sommige organisaties niet het volledige subsidiebedrag aanvragen. Ten eerste is het aantal organisaties dat gebruik kan maken van de subsidie beperkt. Het gaat om belangenorganisaties die in hun statuten hebben opgenomen dat ze opkomen voor geadopteerden. De organisaties moeten langer dan een jaar bestaan. Sommige organisaties hebben de stap gezet om een rechtspersoon te worden om de subsidie aan te vragen. Ten tweede zetten sommige andere organisaties deze stap niet omdat ze als vrijwilligersorganisatie niet de behoefte hebben of de mogelijkheden zien om meer activiteiten te ontplooiën. Doordat het gaat om vrijwilligersorganisaties zijn deze organisaties tevens afhankelijk van de inzet van vrijwilligers. Wanneer vrijwilligers besluiten hiermee te stoppen, stopt regelmatig ook de organisatie. Dat het vrijwilligersorganisaties zijn, leidt er ook toe dat niet alle organisaties behoefte hebben aan de volledige subsidie. Ze willen of kunnen de verantwoordelijkheid die komt kijken bij een dergelijk bedrag niet dragen.

Belangenorganisaties die wel gebruikmaken van de subsidie, lopen hierbij tegen de grenzen van de vrijwillige inzet aan. Sommige organisaties hebben hierdoor de behoefte om ook betaald werk te verrichten, andere organisaties kiezen gericht welke activiteiten wel en niet binnen hun mogelijkheden als vrijwilliger passen. Met name zoektochten en rootsreizen zijn complex en belastend om te organiseren op vrijwillige basis. Hoewel er behoefte is aan zoektochten en rootsreizen, en dit element wordt gewaardeerd aan de subsidie, is het de vraag of de huidige manier waarop zoektochten en rootsreizen mogelijk worden gemaakt passend is. Daarbij geldt tevens willekeur in het aanbod aan geadopteerden. Ze zijn afhankelijk van de mate waarin er wat georganiseerd wordt voor hun land van herkomst en de verschillende manieren waarop er wat georganiseerd wordt, los van de verschillen die noodzakelijk zijn voor de lokale context in de landen van herkomst en context van de adoptieomstandigheden.

In de praktijk wordt het onderscheid tussen de vier typen activiteiten waarvoor subsidie kan worden aangevraagd niet eenduidig gemaakt. Enige flexibiliteit hierbij is wenselijk. Het deel van de subsidie dat beschikbaar is om het ondersteuningsaanbod voor interlandelijk geadopteerden te versterken wordt nu echter vooral gebruikt voor zoektochten en rootsreizen, terwijl er ook behoefte is aan een breder ondersteuningsaanbod. Mogelijk speelt mee dat de spelregels niet altijd helder zijn. Daarbij missen de organisaties laagdrempelige ondersteuning tijdens de aanvraagprocedure, de looptijd van de subsidie en de verantwoording ervan.

De meeste organisaties die de subsidie hebben aangevraagd vinden dat deze toereikend is voor de activiteiten die ze hiermee organiseren. Sommige organisaties hebben behoefte aan de inzet van betaalde krachten om tot een goed aanbod te komen. Bij een dergelijke invulling van de subsidie is meer budget nodig. Bij met name organisaties die zoektochten en/of rootsreizen organiseren in grote landen en landen waar de prijzen hoger liggen knelt het budget voor dit onderdeel.

6.2 Aanbevelingen en suggesties

1. Begeleid de subsidieaanvragers

a. Maak telefonisch contact mogelijk en maak deze mogelijkheid kenbaar

De belangenorganisaties hebben behoefte aan laagdrempelige ondersteuning tijdens het aanvraagproces van de subsidie, tijdens de looptijd van de subsidie en bij de verantwoording. Vanwege complexe verhoudingen met INEA geven belangenorganisaties de voorkeur aan begeleiding en ondersteuning vanuit het ministerie van Justitie en Veiligheid.

b. Voorkom dat aanvragers last hebben van personeelswisselingen bij het ministerie van Justitie en Veiligheid en INEA

Meerdere organisaties hebben te maken gehad met lange doorlooptijden voor de aanvraag tijdens het tweede tijdvak. Dit werd geweten aan personeelswisselingen bij het ministerie van Justitie en Veiligheid. Ook ervaren organisaties dat ze regelmatig opnieuw kennis moesten maken met INEA. Continuïteit in contactpersonen bij zowel het ministerie van Justitie en Veiligheid als bij INEA is daarom gewenst. Bij wisselingen is een goede overdracht van afspraken en processen van belang.

c. Faciliteer het uitwisselen van informatie tussen belangenorganisaties

Organisaties die stappen hebben gezet met behulp van de subsidie zien dat andere organisaties hier nog mee worstelen. Meerdere organisaties staan ervoor open om andere organisaties te helpen met best practices. Gedacht kan worden aan periodieke digitale bijeenkomsten of informatie op een website.

2. Inventariseer de wenselijke invulling van zoektochten en rootsreizen

a. Maak het organiseren van individuele zoektochten en rootsreizen mogelijk

Organisaties zien het als een verbetering dat er meer ruimte in de regeling is om de reis niet als groep te moeten maken, zolang het aanbod wordt georganiseerd voor minstens vijf geadopteerden. Maar ook bij deze invulling lopen organisaties tegen knelpunten aan. Landen zijn soms dusdanig groot dat geen gebruik kan worden gemaakt van dezelfde veldwerkers en/of tolken. Maak het daarom ook voor deze landen mogelijk om de zoektochten en de rootsreizen individueel in te steken, rekening houdend met de context van de landen van herkomst. Om ten minste vijf geadopteerden te ondersteunen met de subsidie kan gedacht worden aan een gelijk aanbod in Nederland als het gaat om voor- en nazorg.

b. Zorg voor professionele ondersteuning bij zoektochten en rootsreizen

Veel organisaties zien een behoefte onder interlandelijk geadopteerden aan rootsreizen. Ze zijn dit naar aanleiding van de subsidie ook gaan organiseren. De manier waarop organisaties dit organiseren verschilt. Het is ook belangrijk om de organisaties de ruimte te geven om het te organiseren op een manier die goed past bij de organisatie en bij het land waarop zij zich richten. Een goede begeleiding van geadopteerden moet hierbij geborgd zijn. Inventariseer daarom welke werkafspraken gemaakt moeten worden als het gaat om privacy, hulpverlening en omgangsvormen, zowel in Nederland als in het land van herkomst. Leg deze werkafspraken vervolgens vast met organisaties die rootsreizen organiseren.

3. Zoek de balans tussen het inzetten van kennis en expertise en de belastbaarheid van vrijwillige inzet

a. Blijf de kennis, expertise en netwerken van huidige belangenorganisaties benutten, rekening houdend met de vrijwillige inzet bij belangenorganisaties.

Belangenorganisaties beschikken over kennis en expertise. Ze hebben een netwerk onder geadopteerden in Nederland en soms ook een netwerk in het land van herkomst. Dit is waardevol voor andere geadopteerden. De organisaties willen hen graag helpen, de subsidieregeling biedt mogelijkheden hiertoe. Hierbij geldt dat de inzet op vrijwillige basis gebeurt. Kennis en expertise op het gebied van subsidieaanvragen kunnen hierdoor beperkt zijn. Houd hier in de begeleiding rekening mee.

b. Maak duidelijk wat er wél mag als het gaat om betaalde inzet

Voor sommige organisaties geldt dat ze graag hun ondersteuningsaanbod willen versterken, maar dat dit door de inzet van vrijwilligers beperkt mogelijk is. Bij vragen over betaalde inzet wordt vaak duidelijk wat er niet mag. Geef opties hoe betaalde inzet wel te organiseren is. Geef hierbij duidelijk aan wat voortkomt uit de subsidieregeling en wat voortkomt uit andere wet- en regelgeving, zoals de Wet bestuur en toezicht rechtspersonen (Wbtr).

Bijlage

Bijlage Geraadpleegde personen

Tabel B.1 Stakeholders waarmee is gesproken

Organisatie	Gesprekspartner
Ministerie van Justitie en Veiligheid	Martine Verhulst, Margreet Koskamp en Annemieke Ribberink
INEA	Frederieke Hoogenkamp

Tabel B.2 Belangenorganisaties waarmee is gesproken*

Organisatie	Gesprekspartner
Adoptee & Foster Care (AFC)	Soorien Wassink en Dong Mi Walraven
Against Child Trafficking	Arun Dohle
Arierang	Jung Sun Beijens
Ibu-Indonesie	Berber Swart
Inang Bayan	Liesbeth van Loenen
Pessoas Desaparecidas Brasil e Holanda (PdBeH)	Wim van Aalst
Sri Lanka DNA	Bas Jansen
Stichting Adoptiepedia	Nikwi Hoogland
Stichting interlandelijk geadopteerden (SIG)	Inez Teurlings
Stichting Mijn Roots	Christine Verhaagen
Stichting Plan Kiskeya	George Schuddebeurs
United Adoptees International	Arun Dohle

* Zowel organisaties die de subsidie wel en organisaties die de subsidie niet hebben aangevraagd.

Regioplan

Transformatorweg 38
1014 AK Amsterdam
T +31(0)20 531 53 15
www.regioplan.nl

REGIOPLAN
PARTNER VOOR MAATSCHAPPELIJKE IMPACT